

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četr leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petivrtne za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezaprete reklamacije so poštnine proste.

Slovenska kmečka zveza.

Dne 13. t. m. je imela Slovenska kmečka zveza prvo sejo po vročem volilnem boju. Čakala jo je naloga, da se s poslanci, izvoljenimi na njen program, posvetuje o njihovem postopanju v državnem zboru in da naredi načrt za svoje bodoče delovanje med ljudstvom.

Razprave so bile živahne in videlo se je, da se vsi moške, katerim je izročeno vodstvo Kmečke zveze, z velikim zanimanjem pečejo z dnevnimi političnimi vprašanji.

Slovenska kmečkazveza, si je dobila lepo zmago pri letošnjih volitvah, toda zmagoslovje je ni omamilo, ampak delala bo naprej z navdušenjem in ljubeznijo do slovenskega kmečkega ljudstva.

Za, da je medtem eden izmed poslancev, izvoljen na program Slovenske kmečke zveze, zapustil v državnem zboru svoje tovariše in se pridružil liberalcem. To je bil dr. Ploj, za katerega se je stranka z velikansko težavo borila zaradi onih znanih stvari, ki so jih Nemci in liberalci govorili o njem. Sedaj, ko ima ta mož mandat, katerega mu je stranka tako težko priborila, obrne hrbet svojim tovarišem ter gre med poslance one stranke, ki je pljuvala nanj, ga gnjusila in blatila. . . . Neverjetno! Mirnim srcem prepuščamo ocenitev tega koraka stranki in volilecem.

Sicer pa nam tudi vsled tega ne upada pogum. Mlada stranka smo in zraven še kmečka. Marsikateremu se zdi premalo nobel, biti pri kmečki stranki; deveta briga mu je, kaj rečejo in želijo kmetje, ampak on pobira le milostive poglede z miz naše gospe.

Vsaka stranka doživi v svoji mladosti marsikatero presenečenje in izobraženi stanovi se le počasi obračajo k stranki, ki je v resnici ljudska. Toda tak čas mora vsaka stranka junaško preboleti, in mi smo prepričani, da bo jo naša stranka tudi prebolela. Rešitev za njo pa je edino le — v delu za ljudstvo.

Kličemo torej svoje somišljenike, da vstrajajo ob kmečki strani, da širijo njeno organizacijo in delajo za njene cilje, kajti s tem skrbijo za naše dobro slovensko kmečko ljudstvo.

Odbor Slovenske kmečke zveze je prišel dne 13. t. m. po temeljitih posvetovanjih do sklepov, katere v naslednjem priobčujemo:

I.

Odbor Slovenske kmečke zveze nalaga svojim poslancem, da v prvi vrsti skrbijo za uresničenje

kmečkega programa in tako ljudstvu pomagajo iz sedanjega bednega gospodarskega stanja.

II.

Slovenska kmečka zveza bo svojo organizacijo nadaljevala in izpolnjevala ter na ta način skrbela, da postane naše ljudstvo versko, narodno in gospodarsko zavedno ter da uresniči program Slovenske kmečke zveze v blagor našega slovenskega kmečkega ljudstva.

III.

Odbor Slovenske kmečke zveze izreka vsem somišljenikom iskreno zahvalo, da so v zadnji volilni borbi stali nepremakljivo ob strani svoje organizacije ter ji v petih okrajih pripomogli do sijajnih zmag. Obžaluje, da sta v dveh volilnih okrajih naša kandidata vsled nepoštenne agitacije in nasilstva od nasprotne strani ostala v manjšini ter se zahvaljuje deželnemu odborniku g. Francu Robiču in c. kr. finančnemu komisarju g. dr. Josipu Povaleju za njuni trud in požrtvovalnost kot kandidata Slovenske kmečke zveze.

IV.

Naši somišljeniki se pozivajo, tla neumorno delajo za razširjanje naši organizaciji naklonjenega časnika. Listom „Slov. Gospodar“, „Posavska Straža“ in „Slovenec“ se izreka zahvala za njihovo pomoč v zadnjem volilnem boju, istakajo tudi listu „Novi Slovenski Štajerci“ za njegovo nepristransko zadržanje.

V.

Odbor Slovenske kmečke zveze odločno zavrača nasprotne napade, da bi bila Slovenska kmečka zveza sovražnica šole in izobrazbe, izjavlja, da je prijateljica dobre šole in vsestranske ljudske izobrazbe, zastopa pa tudi prepričanje, da je preustrojitev šolskega zakona v smislu verskih in kmečkih zahtev nujno potrebna.

Iz državnega zbora.

Iz vseh svojih volilnih krogov so dobivali poslanci Slovenske kmečke zveze naročilo, da ne gredo v državnem zboru skupaj roko v roki s poslanci liberalne stranke, ki je po svojem bistvu slovenskemu narodu škodljiva in ki je tako grdo in surovo nastopala pri volitvah nasproti Kmečki zvezi in njenim kandidatom. Za to so se tudi na Dunaju branili vstopiti v klub, kjer bodo imeli liberalci odločilno več-

no. Le jeden poslanec se je izneveril svojim tovarišem iz Slovenske kmečke zveze, to je dr. Ploj, kateri je rajši stopil v ožjo zvezo z Roblekom in Ježovnikom ter z vodjo liberalne stranke na Kranjskem, županom Hribarjem, nego da bi šel s svojimi tovariši od Kmečke zveze skupaj.

Dr. Ploj se ni brigal pri tem koraku za svoje volilce, ki so ga izvolili v hudem boju proti liberalcem, ni pa se brigal tudi za sklepe Kmečke zveze, ki ga je kandidirala. Dne 13. t. m. je namreč Kmečka zveza sklenila — za takrat tajno — naslednjo resolucijo: „Odbor Slovenske kmečke zveze nalaga svojim poslancem glede snovanja kluba, naj postopajo jednotno med seboj, v slučaju pa, da se ne osnuje skupen jugoslovanski klub, naj postopajo jednotno s poslanci Slovenske ljudske stranke iz Kranjskega in Sloge iz Goriškega, ki sta popolnoma sorodni po programu Slovenski kmečki zvezi. V vsem drugem pušča poslancem prosto roko.“

Tudi dr. Ploj je glasoval za to resolucijo, bila je sprejeta enoglasno — čez par dni pa gre dr. Ploj skupno z liberalci iz Kranjskega in z liberalci iz Štajerskega! Ali je to politično pošteno ravnanje? Vsi, tudi najožji Plojevi somišljeniki, obsojajo na č in Plojevega ravnanja in med poslanci je ta korak dr. Ploju zopet mnogo škodoval na ugledu.

Slovenski poslanci so si ustanovili dne 17. junija v državnem zboru Slovenski klub. Pristopili so k njemu goriški poslanci dr. Gregorčič in Fon, vseh deset kmečkih poslancev iz Kranjske ter dr. Benkovič, dr. Korošec, Pišek in Roškar iz Štajerske. Ježovnik, Roblek in dr. Ploj pa so stopili skupaj s Hrvati ter si osnovali jugoslovanski klub. Dr. Ploj svojim tovarišem iz Štajerske niti naznanil ni, kaj namerava storiti, ampak je ravnal kar na lastno pest ter pristopil k Hrvatom in liberalnim Slovencem. Slovenski klub si je izvolil predsednikom dr. Sušteršiča, podpredsednikom dr. Korošca, zapisničarjem dr. Benkoviča in Jakliča. Ob enem je stopil Slovenski klub v najožjo zvezo s kmečkimi katoliškimi Čehi ter bo ta zveza štela 33 poslancev, ako Grafenauer pristopi, pa 34. Grafenauer se še le danes dne 19. t. m. odloči, v kateri klub bo stopil.

Dne 17. jun. je bila prva seja državnega zbora. Predsedoval je najstarejši poslanec dr. Funke. Kot zapisničarji so nastopali najmlajši poslanci, med njimi tudi dr. Benkovič. V tej seji storijo poslanci slovesno obljubo. Slovensko obljubo je prečital dr. Ben-

Podlistek.

Maribor in Slovenstvo.

(Zgodovinske črtice.)

Predaval na obnem zborovanju „Zgodovinskega društva“ v Mariboru dne 25. novembra 1906

profesor dr. Karol Verstovšek.

(Dalje.)

Preselitev škofijskega sedeža v Maribor.

Velikega pomena za Slovenstvo v Mariboru je nadalje preselitev stolice Lavantinske škofije v Maribor l. 1859. Rano so si prizadevali Spodnještajerci, da dobe svojega lastnega škofa. Že l. 1807. so Mariboržani oddali osebno cesarju Francu, ki se je mudil v mestu, prošnjo, da preloži škofijski sedež v Maribor. Se-le po polstoletju se je rešilo to za Slovence zares pereče vprašanje. Reči moramo, da se je pričelo s tem zgodovinskim dogodkom med štajersk. Slovenci novo življenje. Zlasti pa je zasluga prvega škofa, ki ga imenujemo lahko s ponosom slovenskega škofa, škofa vseh škofov, da se je takoj spočetka postavila tako mogočna stavba, ki je shranjevala in branila naše narodne svetinje.

Trdimo lahko, da nam je le mila usoda postavila na tako odgovorno mesto moža, ki je z umom in marljivostjo, poleg tega pa z rodoljubnim srcem in gorečo ljubeznijo do svoje matere in svoje zemlje postavil svoje moči in pokazal dejanski in s peresom pot, po kateri bi naj hodili njegovi nasledniki in podložniki v prid in procvit slovenskega spodnještajerskega ljudstva, v napredek slovenskega jezika.

V bogoslovju se je pričelo pravo življenje. Prva skrb škofova je bila, da si izgoji dobrih in go-

rečih duhovnikov. Slovenščina je začela prodirati med bogoslovce, ki so kakor povsod govorili le po nemški. Ko so si l. 1860. osnovali svoj list „Lipica“ za materinščino goreči bogoslovci, so jih celo tovariši črnili za panslaviste, fantaste, gehteime politične Sekte. Ti se niso vstrašili takih natolevanj; predsednik Žličar jih je tolažil, rekoč: „Imeli bomo dobro vest, da smo se po svoji moči vadili pisati v tistem jeziku, v katerem bomo vero Kristusovo označevali. Skoz lepi zgled bomo pa tudi spodbadali vse k ljubezni do domovine in materinskega jezika.“ Ker se je vedno govorilo le nemški med bogoslovci, je vsikliknil urednik lista pri neki seji: „Tovariši! Postavo imamo o praznikih dopoldne latinski govoriti, dajmo si sami postaviti, druge dni govoriti le slovenski.“

„Lipica“ je dosegla lepi svoj namen. Skraja so pisali le povesti, potopise, pesmi, smešnice itd. Lav. Gregorec je uvedel bogoslovno vedo. Ko je „Lipica“ začela hirati, se je l. 1870. osnovalo literarno društvo, da se navadijo parlamentarnega gibanja, kakor je to trdil bogoslovec Mlaker, in se nauče govoriti in javno nastopati, kakor je predlagal Žičkar v to svrhu govorniške vaje. „Lipica“ je ostala list do današnjega dne, ki ima lepo zgodovino. Med sotrudniki omenimo le še bogoslovce Napotnika, Aškerca, Mešveda, Kovačiča, Stegenška i. dr.

Iz „Lipice“ je izšlo lepo število slovenskih duhovnov, ki zavzemajo odlično mesto v pisateljskih krogih in v javnosti: zlasti se je začela gojiti v zadnjem desetletju tudi bogoslovna veda; izmed mnogih pisateljev navedemo le starejše: škofa Slomška, prelata Kosarja, dr. Križaniča, Lavr. Herga, dr. Gregoreca, dr. Ulago, škofa Napotnika itd. Prava bogoslovna veda se je gojila že v „Drobtincah“, pisate-

ljevanje v „Voditelju“, pa dela čast bogoslovski stolici.

Slovenska čitalnica in njen vpliv.

Državne razmere po l. 1860. so deloma tudi same ogladile pot pravemu razvoju Slovenstva in mariborskega slovenskega življa. Družba slovenska je rastla, družabno življenje je oživevalo, kar je pa tudi dobro vplivalo na okoliške Slovence. Slučaj je zopet nanasel, da se je zbralo v Mariboru veljavni mož, ki so uresničili marsikatero idejo. Ti moške so vplivali s svojim delovanjem na razvoj celega Slovenstva, ravno tako kakor je l. 1848. vodila Graška „Slovenija“ politično gibanje. Zbirali so se ti moške v „Slovenski čitalnici“, katero so osnovali 17. julija l. 1861. dr. Janko Sernec, dr. Pavlič, dr. Dominkuš, Jan. Miklošič, Jan. Rupnik, Städlar, Svarc Franjo, dr. Prelog, prof. Šuman, prof. Majciger, T. Čuček, Vučnik, Zemlič, dr. Ploj, Božidar Sinko, Lovro Herg, Viljem Mussi, Jakob Ferk, Ravnikar, Makso Morič.

Čitalnica Mariborska je prva izmed slovenskih. Ljubljanska se je še le osnovala 30. avgusta istega leta. Mariborska je imela mnogo vpliva na svoje posestrime, kar spoznamo iz raznih pisem; čitalničarji so dajali navodila povsod. Vsled marljivosti odbornikov in udov so si pridobili mnogo zaupanja; zlasti je bila čitalnica spočetka maravnost uzorno društvo, ki je spodbujalo delovanje drugih čitalnic, ki so bile krvava potreba za proboju v tej dobi. Značilno je, kar piše umrli dvorni svetnik dr. Gregorij Krek l. 1863. v nekem pismu: „Vrlo se že veselim slovesnosti nekaj tudi za to, ker sem si svest, da bo skozi in skozi narodna, vsaj ima Vaša čitalnica med vsemi slovenskimi največ pravega življenja.“

Ravno tako že piše leto prej (1862.) slovenski pisatelj in urednik „Zgodnje Danice“ Luka Jeran med